

سوال

من به این صورت پس از عادت ماهیانه غسل می‌کنم: ۱- در دل نیت طهارت می‌کنم و چیزی به زبان نمی‌آورم. ۲- زیر دوش می‌ایستم و آب را بر روی همه‌ی بدنم می‌ریزم. ۳- حمام می‌کنم و همه‌ی بدن را با استفاده از لیف و صابون می‌شویم، به علاوه شرمگاه و اطراف آن. ۴- موی سرم را کاملاً با شامپو می‌شویم. ۵- پس از آن با آب همه‌ی آثار صابون و شامپو را می‌شویم و سپس آب را سه بار بر سمت راست و سپس سه بار بر سمت چپ می‌ریزم. ۶- سپس وضو می‌گیرم. اخیراً دانسته‌ام که در غسل ترتیب صحیح را انجام نداده‌ام. خواهشمندم بگویید آیا این غسلی که سال‌های گذشته انجام می‌دادم درست است یا خیر؟ و اگر درست نیست بگویید برای جبران این اشتباهی که سال‌هاست تکرار کرده‌ام چه باید بکنم؟ و آیا نماز و روزه‌ای که این همه مدت می‌گرفتم باطل است و قبول نیست؟ و اگر اینطور است برای اصلاح چکار باید انجام دهم؟ همینطور خواهش می‌کنم روش صحیح غسل از حیض و جنابت را توضیح دهید.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً:

غسلی که انجام داده‌اید صحیح و الحمدلله کافی است، اما برخی از سنت‌ها را انجام نداده‌اید که تأثیری بر صحت غسل ندارد.

بیان آن چنین است که غسل بر دو نوع است: غسل کافی (حداقل غسل) و غسل کامل. در غسل کافی انسان تنها واجبات را انجام می‌دهد و مستحبات و سنت‌ها را انجام نمی‌دهد، به این صورت که نیت طهارت کرده و سپس آب را به هر روشی به همه جای بدنش می‌رساند، چه زیر دوش آب بایستد و چه وارد دریا یا استخر شود، به همراه زدن آب در دهان و بینی.

اما غسل کامل یعنی آنکه مانند عمل رسول الله - صلی الله علیه وسلم - را انجام دهد و همه‌ی سنت‌ها غسل را به جای آورد.

از شیخ ابن عثیمین درباره‌ی روش غسل پرسیده شد؛ ایشان گفتند:

«روش غسل به دو صورت است:

روش اول: روش واجب (حداقل غسل) که یعنی آب را به همهی بدنش برساند و مضمضه و استنشاق نیز جزو آن است، پس هر گاه آب را به هر روشی به همهی بدنش رساند، حدث اکبر (جنابت) او رفع شده و طهارتش کامل گشته زیر الله متعال می‌فرماید:

وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا [مائده: ۶]

(و اگر جنبید خود را پاک کند [و غسل نمایید]).

روش دوم: روش کامل، یعنی مانند پیامبر - صلی الله علیه وسلم - غسل نماید، و هر گاه خواست غسل کند نخست دستانش را تا مچ می‌شوید سپس شرمگاه خود و آثار جنابت را می‌شوید و سپس وضوی کامل می‌گیرد و سپس سرش را سه بار با آب می‌شوید و سپس بقیه‌ی بدن را. این روش غسل کامل است» (فتاویٰ آرکان الإسلام: ۲۴۸).

ثانیا:

میان غسل جنابت و غسل حیض تفاوتی نیست جز آنکه چنگ زدن به موها در غسل حیض استحباب بیشتری از غسل جنابت دارد، و همینطور مستحب است که در غسل حیض در محل حیض از خوشبویی استفاده کند.

مسلم (۳۳۲) از عائشه - رضی الله عنها - روایت کرده که اسماء - رضی الله عنها - از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - درباره‌ی غسل حیض پرسید، ایشان فرمود: یکی از شما آب و سدر خود را برمی‌دارد و به خوبی وضو می‌گیرد، سپس آب بر سر خود می‌ریزد و آن را به شدت چنگ می‌زند تا آنکه به ته موهایش برسد، سپس تکه پارچه [یا پنبه‌ای] عطرآگین برمی‌دارد و آن را پاک می‌کند اسماء گفت: چطور با آن پاک می‌کند؟ فرمود: سبحان الله! با آن پاک می‌کنی! سپس عائشه گویی که انگار می‌خواست آن را پنهان کند [و دیگران نشوند، به آن زن] گفت: اثر خون را.

و از ایشان درباره‌ی غسل جنابت پرسید، پس فرمود: آب برمی‌دارد و به خوبی وضو می‌گیرد و سپس [آب] بر سرش می‌ریزد و چنگ می‌زند تا به ته موهایش برسد و سپس بر آن آب می‌ریزد.

سپس عائشه می‌گوید: بهترین زنان، زنان انصارند، حیا مانعشان نمی‌شد که در دین فقیه شوند.

اینجا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در مورد چنگ زدن مو و استفاده از خوشبویی میان غسل حیض و غسل جنابت تفاوت قائل شده.

ثالثا:

گفتن بسم الله به هنگام وضو و غسل نزد جمهور فقها مستحب است و حنابله آن را واجب دانسته‌اند.

شیخ ابن عثیمین - رحمه الله - می‌گوید: «گفتن بسم الله در مذهب [احمد] مانند وضو واجب است، و نصی در این باره نیست اما گفته‌اند: چون در وضو واجب شده پس من باب اولی در غسل واجب است زیرا [غسل] طهارت اکبر است.

اما قول صحیح این است که واجب نیست، نه در وضو و نه در غسل» (الشرح الممتع).

رابعاً:

مضمضه و استنشاق در غسل لازم است، چنانکه مذهب حنفیه و حنابله بر آن است.

نوی - رحمه الله - در بیان اختلاف در این زمینه می‌گوید: «مذاهب علما درباره‌ی مضمضه و استنشاق چهار مذهب است:

یکی اینکه: این دو در وضو و غسل سنت است و این مذهب ما [شافعیان] است.

و مذهب دوم: این است که این دو در وضو و غسل واجب، و شرط صحت است که این از احمد مشهور است.

و سوم اینکه: این دو در غسل واجب است نه در وضو، و این قول ابوحنیفه و اصحاب اوست.

و چهارم: این است که استنشاق در وضو و غسل واجب است، نه مضمضه، و این روایتی از احمد است و ابن منذر

می‌گوید: من بر این قول هستم» به طور مختصر از (المجموع: ۸ / ۴۰۰).

قول راجح و صحیح‌تر، قول دوم است یعنی وجوب مضمضه و استنشاق در غسل و اینکه این دو شرط صحت غسل هستند.

شیخ ابن عثیمین - رحمه الله - می‌گوید: «برخی از علما گفته‌اند: غسل بدون این دو صحیح نیست، مانند وضو.

و گفته شده: بدون این دو صحیح است.

اما درست قول اول است؛ زیرا خداوند متعال می‌فرماید:

فَاطَّهَّرُوا [مائده: ۶]

(پس خود را پاک سازید)

که این شامل همه‌ی بدن می‌شود و داخل بینی هم بخشی از این بدن است که باید پاک شود. برای همین پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در وضو امر به پاک کردن آنان نموده چرا که داخل در **فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ** [مائده: ۶] است. و اگر این دو داخل در صورت باشد که در وضو شستنش واجب است، در غسل نیز داخل‌اند زیرا شستن در غسل تاکید بیشتری دارد» (الشرح الممتع).

پنجم: اگر در گذشته به علت ندانستن حکم مضمضه و استنشاق یا با استناد به کسانی که واجبش نمی‌دانند این کار را انجام نمی‌دادید، غسلتان صحیح است و نمازی که با این غسل خوانده‌اید هم درست است و لازم به اعاده‌اش نیست، زیرا همانطور که گذشت اختلاف علما درباره‌ی حکم مضمضه و استنشاق قوی است.

خداوند همه را برای آنچه خشنودی اوست توفیق دهد.

والله اعلم.